

SÄDULI

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

434. Linna raamatukogu.
TALLINN.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 17.

Esmaspäeval, 17. septembril 1923.

V aastakäik.

S i s u : A. Leht: Sõjawäe seaduste väljatöötamise kawatus. — A. Koern: Eesti Scout rügement wabadus-sõjas. — H. Brede: Suurtükiwäe asjandus prantsuse suurtükiwäe rügementides. — J. P.: Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta. — Mõndasugust.

Sõjawäe seaduste väljatöötamise kawatus.

Seniajani on meil sõjawäes, nagu üldse terwes Wabariigis, makswad weneaegsed seadused, ainult mõnesuguste muudatustega. Meie põhi-seadus, millele kõik teised makswad seadused rajatud peaksid olema, on kokku seatud wastawalt sellele põhimõttele, mis demokraatliku riigi-korra juures peab walitsema. Wene seadused aga, mida meie seni tarwitanud, pörkawad põhi-seadusega tihti wastamisi, ehk küll katseid on tehtud seadusandlikel teel mõnesuguseid suuremaid lahkuminekuid kõrwaldada, kuid sel teel lapitud seadused ei wasta siiski põhiseaduse nõuetele.

Praeguse sõjawäes makswa olukorraga kaasa sammudes, on sõjanõukogu tarwiliseks tunnustanud uute sõjawäe seaduste väljatöötamisele asuda. Sellest tarwidusest sõjaministrile ette kandes, moodustati wiimase poolt komisjon, kes pidi wälja töötama sõjawäe seaduste kogu kokkuseadmise kawa, milles oleks ära tähendatud, missugused raamatud meie sõjawäe seaduste kogu üldse peaks olema, missugune oleks nende raamatute sisu, missuguses järjekorras tuleksid seaduste kogu raamatud ja üldmäärustikud (sise-, distsiplinaar- ja garnisoni-) wälja töötada ja mis-suguste asutuste pääle neid töid panna.

Wene sõjawäe seaduste kogu (Свод военных постановлений) seisis koos 24 raamatust ja see süsteem jagunes 6 ossa:

1. osa — sõjawäe walitsused,
2. „ — reguläär-sõjawäed,
3. „ — irreguläär-sõjawäed,
4. „ — sõjawäe asutused,

5. osa — sõjawäe majapidamine,
6. „ — sõjawäe nuhtlus-, kohtupidamis- ja distsiplinaarseadustik.

Komisjon leidis otstarbekohase ühendada neid osasid ja wälja jätta mõned neist; seaduste väljatöötamisel tegutseda 5 raamatu süsteemi alusel; ilma et raamatuid osadesse jagada, koon-dada igäühte nendest oma sisu poolest ühetao-lised seadused.

Esimene raamat wastaks wene seaduste kogu esimesele ja neljandale osale; teine raamat nende seaduste teisele osale; kolmas — wiierendale osale; neljas raamat erineb täiesti wene sõjaseaduste kogust ja sisaldab kaitsejõudude juhtimisse sõja-ajal puutuwaid määrusi; wiies raamat — was-taks kuuendale osale.

See oleks pääjoontes sõjawäe seaduste kogu jagunemine.

Edasi leidis komisjon tarwiliku olewat sea-duste väljatöötamisel aluseks wõtta wene sõja-wäe seadusi neil motiividel, et nad kõik meil olemas ja seepärast kättesaadawal, et neid kõige paremini tunneme ja et nende keel meile kõi-gile mõistetaw. Raamatute väljatöötamise juures ei pea komisjon soowitawaks seadusi tõlkimise näol redigeerida, waid wõttes wastawast artiklist selle mõtte, anda temale meie olukorrale wastaw ilme. Selle juures aga wõimalikuks teha ära ka-sutada Euroopa riikide seadusi, laenates nendest kasulikke ja meie oludele wastawaid nowelle. Warustamise ja arwestamise korras peab kom-misjon tarwilikuks lihtsuse walitsemist, mis eel-daks usaldust ametnikkude wastu. Punase joo-

nenä peaks kogu seadusest läbi minema juhtide (kõrgematest kuni kõige väiksemateni) iseseisvus. Igas sõjaametkonnas teeniwa isiku pääle tuleb panna kindlad kohustused, mille eest ta täielikku wastutust kannab. Radikaalselt kõrwale heita praegu walitsew komisjonide ja nõukogude süsteem, mis kaswatab nõrga iseloomuga ja otsustamiswõimetuid isikuid, kes oleksid sõjaajal kõige raskemaks koormaks.

Edasi eeldab komisjoni oma kawas tööjaotuse raamatu kokkuseadmist, ära tähendades järjekorra, millega seaduste wäljatöötamisel algust teha. Esimese raamatu wäljatöötamine kuuluks kindralstaabi ülema, sõjaministri ja tema lähemate kaastööliste juhtimise alla. Teise raamatu wäljatöötamine kuuluks korralduswalitsuse ülema hoolde. Tõmas oleks kõige hädapärasem wälja töötada pensioni seadus ja teenistuskäigu seadus. Lõides, et üleajateenijate küsimus lõmata suure tähtsusega, peab komisjon tarwilikuks seda seadust esimeses järjekorras wälja töötada.

Kolmanda raamatu wäljatöötamine kuuluks warustuswalitsuse ülema kompetentsi ning kõigepeält oleks tarwis wälja töötada sõjawäe warustamise korraldus, wäeosade sisemine majandus ja arwestamine.

Neljanda raamatu wäljatöötamine on eriti kindralstaabi ülesanne, kuid selle wäljatöötamiseks peab asutama pääle esimese raamatu wäljatöötamist, kuna eeltööd wõiks rööbastikku esimese raamatu kokkuseadmise ära teha.

Wiienda raamatu kokkuseadmine, mis eriti juristide juhatust nõuab, kuuluks ka wastawate

asutuste — sõjawäe kohtu ja prokuratuuri wõimkonda.

Kõigepeält oleks tarwis kindlaks määrata sõjakohutute organisatsiooni skeem ning siis suda uue nuhtlusseadustiku wäljatöötamisele. Kohu materjaalse duses maksawad kaks paralleelset kodeksi, nimelt sõjanuhtlusseadus ja meriseadustik. Nende kahe seadustiku lahutamist meie oludes sugugi tarwis ei ole, waid on tarwilik ainult teisest wälja wõtta need asjad ja nimetused ning äärmisel korral ka terwed artiklid, mis puutuwad merijõududesse. Nuhtlusseadustiku wäljatöötamisel tuleks toimetada nii, et praegu makswate seaduste kõige puudulikumad osad järkjärgult kokkukõlastataks meie olukorraga. Teises järjekorras oleks kohtupidamise seadus.

Eraldi seisab distsiplinaarmäärustik, mis praegu juba wälja töötatud wastawalt meie oludele ning millele aluseks wõetud prantsuse distsiplinaarmäärustik. See määrustik tuleks komisjoni arwamise järele weel harutamisele wõtta, tarwilikud parandused teha ja siis ellu wiia. Komisjon peab soowitawaks distsiplinaarkaristuse päälepanemise wõimalusi laiendada, et väikeste süütegude pärast sõjawäelasi mitte kohtu alla anda, mis karistamiseks liig pikk tee ja riigile kulukaks läheks.

Pääle nende seaduskogu raamatute wäljatöötamise kawa oli komisjonis ka harutusel sise- ja garnisoni-määrustikkude wäljatöötamise küsimus. Mõlemad määrustikud on juba wälja töötatud, kuid komisjon leiab tarwilikuks ka neid rewideerimisele wõtta ja tarbekorral wastawaid parandusi teha, arwesse wõttes wiimasel ajal tehtud korraldusi ja ilmunud riwimäärustikku.

A. Leht.

Eesti Scout rügement wabadussõjas.

(Järg).

Lahingud 3. ja 4. märtsil.

3-manda märtsi hommikul asub soomusrongide dessant, umbes 30 scouti leitnant Martinsoni juhatusel, ühes Tartu kaitsepataljoni 2. kompanii poolkompaniiga leitnant Libene juhatusel Korwenhofi jaama juures tegewusse. Waenlane on jaamale Alswigi (lõuna) ja Ressaku (edela) poolt mõnesaja sammuni liginenud, ja dessant satub rongilt tulles kohe uue wahetusse. Paarikümneminutilise lahingu järele taganeb waenlane, arwatawasti suurem luursalk, Ressaku mõisa

poole, mis 5 km. Korwenhofi jaamast. Scoudid ühes Tartu kaitsepataljoni poolkompaniiga järgnewad waenlasele, liikudes ahelikus läbi metsade, wäljade ja mäekinkude sügawas lumes Ressaku mõisa pääle. Weerandtunnilise tulistamise järele põgeneb waenlane Ressaku mõisast, pildudes maha seljakotte ja püsse. Mõisast saadi üks wäljaköök kooritud kartulitega keetmiseks walimis, kuus hobust, üks regi ja kolm wangi, mõisa õuelt ja eemalt wäljalt ja metsa äärest korjati hulk püsse.

Kell 10 on Ressaku mõisa wõetud. Kapten Petersi teate järele soomusrongide diwisjoni ülemale olnud waenlasel sääl umbes 200 meest jalgwäge ja 50 meest ratsawäge. Meil kaotusi ei olnud.

Mõisa kaitseks, mis täiesti üksikuna kilomeetrit 5 Korwenhofi jaamast edela pool, jätakse kolm meest ühe automaat-püssiga, kuna aga ahelik waenlase kannul kiiresti kagusse Alswigi jaama ja mõisa poole liigub. Poolal kaugetel on kokkupõrkamine waenlase üksikute ratsanikkudega.

Waenlane on seisukoha wõtnud Alswigi mõisast Alswigi jaamani. Soomusrongi dessant liigub Ressaku poolt tulewat teed, kuna soomusrong Nr. 2 Alswigi jaama päale liigub. Algab äge lahing. Soomusrong Nr. 2 saab seitse granaati pihta, üks lööb läbi staabi wagonist, teine lõhkeb samas wagonis, dessantwagon saab 2, kuulipildujate wagon 3 granaati pihta, kuid need, tulles poolpõigiti, ei löö soomusest läbi. Waenlasel on hulk kuulipildujaid, nendelt ärawõetud telefonogrammi järele terve komand, ja tema tuli väga tihe. Kuid waatamata kõige päale, liigub rong ja dessant edasi jaama päale. Waenlane taganeb jaamast, ja rong sõidab sinna sisse. Raudtee kõrwal olewast metsast tulistab waenlane ägedasti rongi. Ka patarei jätkab tuleandmist, kuid warsti peab waenlane, soomusrongi suurtüki tabawa tule ja dessandi ähwardawa liginemise tõttu, patarei ära wiima. Rong jaamast edasi ei sõida, sest waenlane asub kahelpool teed metsas ja wõib rongi täieliselt sisse piirata. Rong tõmbab end tagasi.

Paremal tiival saab scoutide juhataja leitnant Martinson ja üks scout haawata ja wiiakse rongi päale. Tartu kaitsepataljoni poolkompanii juhataja leitnant Libene saab surma. Siit on näha, kuidas suurem waenlase ahelik Alswigi mõisast raudtee poole liigub. Meie wastupanu näib sääl lõppenud olewat. Ka kahurite tuli waikib. Juhatajata jäänud Tartu kaitsepataljoni mehed taganewad raudtee poole ja wõetakse Alswigi ja Korwenhofi wahel rongile. Scoudid, kes ohwitserita jäänud, kuid weel tulewahetust peawad ja isegi kawatsust mõisat lääne poolt haarata läbi wiima tahawad hakata, kaotawad kaitsepataljoni meeste äraminekuga side täielikult. Kaei ole teada, kus rong asub. Hiljem selgub, et rongil scoute juba kadunuks loetud. Scoudel, kel ümbrus täiesti tundmata ja ühtegi kaarti ei ole, ei jää muud üle kui tuldud teed tagasi Ressaku mõisa

poole minna, teadmata, mis sääl ootab, sest sinna jäi kõigest kolm meest. Poolal teel saadakse taludest mõned küüthobused ja sõidetakse Ressaku mõisa, kus õnneks dessandile abiks saadetud paarkümmend oma meest eest leitakse. Et pimedus warsti kätte jõudmas ja rongilt ligemad teated puuduwad, otsustatakse Korwenhofi jaama minna, kus rong arwati asuwat. Ohtul oldi tagasi Korwenhofi jaamas. Meie pääletungid oli waenlane igalpool tagasi löönud. Kaotuste ja waenlase arwu kohta teatab kapten Peters soomusrongide diwisjoni ülemale järgmist: „Meie kaotused — 2 surnutena, 11 haawatutena. Waenlase kaotused mitu korda suuremad. Waenlasel oli meie wastu 15. Läti kütipolk, 800 tääki, 4 suurtükki, 20 kuulipildujat ja 2 eskadroni ratsawäge“. Meie poolt oli aga tegewuses kokku ainult üks soomusrong (ühe suurtükiga ja kaheksa raske kuulipildujaga) ja vähem kui sada meest mõne kerge kuulipildujaga.

3. märtsil walasid oma werd isamaa eest: scout I leitnant Leopold Martinson ja scout Peeter Priima.

Rongil waewalt paar tundi puhanud, saadetakse scoudid mõlemalt rongilt, 46 meest, uuesti wälja, neile juhatajaks määrates alamleitnant S.-i mitte-scoudi, kes meestele täiesti tundmata, kuid antud ülesannet seletades kohe juurde lisab, et parem mõni werst maad kaotada, kui mõni elu, ja ettewaatlikult lubab talitada. Ka kapten Laamann'i (soomusrongi Nr. 2 ülem) käsk ööseks wälja minna täideti wastu tahtmist, sest mehed olid päewasest lahingust ja kokku üle 20 kilomeetrisest käimisest ahelikus sügawas lumes surmani wäsinud ja nüüd soojas wagonis täiesti roidunud ja uniseks jäänud. Kõik see, üldine taganemise meeoleu ja rongi juhtide mitte-scoutide mitte kõige parem lugupidamine scoutide juures oli psühholoogiliselt esimeseks põhjuseks mittedoowitawa wahekorra tekkimisel scoutide ja rongi ülemu e wahel, mis rongilt lahkumise momendiks, 20 märtsiks, wäga terawaks muutus.

Selle wäikese dessandi ülesandeks on öösel 5 km. kaugusel olew Ressaku mõisa uuesti oma alla wõtta, kuna kõigil teada, et jõudude poolst mitu korda suurem waenlane on parajasti pääletunginise hoos. Poolal teel on ootamata kokkupõrge waenlasega, kelle arwu pimeduses wõimata kindlaks teha. Üks scout saab rasesti haawata. Alamleitnant S. tõmbab dessandi wähe tagasi metsade keskel wäikesel lagendikul mäekingul asuwasse tallu, kilomeetrit 1½ Korwen-

hofi jaamast. Hommikupoolne öö möödub siin ilma wahejuhtumisteta.

Ööl 3/4 märtsil walas oma werd isamaa eest scout Richard Loo rits.

Soomusrongid Nr. 2 ja Nr. 3 seisid ööl 3/4 märtsil Korwenhofi jaamas. Hommikul kell 1/27 sõitis soomusrong Nr. 3. Hoppa (järgmine jaam Walga poole) wett wõtma. Samal hommikul algas ka waenlane suuremate jõududega Korwenhofi jaamale pääle tungima. Waenlase kawatusesest saadi raudteeliinil waenlasega jäänud telefoni ühenduse kaudu teada. Selle kohta kirjutab kapten Peters teadaandes soomusrongide diwisjoni ülemale järgmist:

„4. märtsil s. a. saime telefoniteel teada, et waenlane pääle tungima on hakanud (waenlasega jäi telefoni ühendus). Paremat kätt (lõuna pool) raudteed pidi pääle tungima 15. Läti kütipolk ja 2 eskadroni ratsawäge läbi Ressaaku mõisa. Pahemat kätt (põhja pool) raudteed tungisid 3 roodu 4 suurtüki toetusel. Pääle selle tungisid weel pääle 3-as ja 6-es Läti kütipolk ja 9. Nowgorodi polk, teadmata mis teid mööda (telefoniteel punkte teada ei saadud). Seda teada saades andsin mina käsu leitnant S-ile, kes dessandis oli 46 mehega Ressaaku mõisa ja Korwenhofi jaama wahel, ennast waenlase pääletungimisele ette walmistada“.

Pool tundi pärast teate jõudmist dessandile waenlase pääletungi kohta ilmuwad metsast esimesed waenlase luurajad, kelle pääle meie mehed liig wara tule awawad. Mõned langewad, mõnel läheb korda metsa põgeneda. Algab tugew lumesadu kõwa tuulega otse meie wastu, mis sihtimist ja waenlase nägemist wäga raskendab. Warsti on siiski näha suuremad waenlase ahelikud, mis kahele poole metsa walguwad, meid mõlemalt tiivalt ümber haarates.

Et sissepiiramist ära hoida, on dessant sunnitud end tagasi tõmbama ja asub Korwenhofi jaamale lähemale metsa. Kaks scouti, olles wasaku tiiva kaitseks eemal kruusaaugus, kaotawad ühenduse ja jääwad sinna kuni otse nüüd juba tühja talu pääle juhitud pikk waenlase ahelik hurraa-hüüdega poolteistsaja sammuni liginenud. Siis, tagasi joostes, satuwad nad pääle waenlase tule weel korraaks oma meeste tule alla,

kes neid ette jõudnud waenlasteks arwawad, kuid õnneks jääwad nad tabamata.

Ka Korwenhofi jaama ja mõisa ümbruses kees lahing. Kapten Peters, kes lahingut juhatas, sõitis soomusrongiga Nr. 2 umbes 4 km. Alswigi poole, nii et ta waenlase patareiga kõrwuti seisis. Waenlase patarei pommitas Korwenhofi jaama. Rongi waenlasele lumetuisu tõttu näha ei olnud. Oleks wõinud waenlase seljataha dessandi saata, kuid rongi mehed olid juba kõik wäljas. Rong hakkas otse waenlase patarei pääle tuld andma. Waenlase patarei waikis. Pärast selgus, et teda teise kohta weeti. Oli kella 10 paiku hommikul. Samal ajal algas Korwenhofi jaama ligidal kuulipildujate ja püssi tuli. Waenlane tungis ägedalt dessandile pääle. Rong pidi ennast tagasi tõmbama, et dessanti toetada. Esimene waenlase kallaletung löödi tagasi. „Waenlane jättis palju surnuid ja haawatuid maha“, kirjutab kapten Peters eelmainitud teadaandes. Soomusrong Nr. 3 jõudis kell 11 hommikul Korwenhofi tagasi. Waenlane tungis ägedalt raudtee jaama pääle. Põhja pool raudteed jooksis Tartu kaitsepataljoni osa, mis Korwenhofi mõisas seisis (umbes 1 km. jaamast kirde poole), säält waenlase päälesurumisel wälja, jäid ainult 15 teisest kompaniist. Ka soomusrong Nr. 2, kes Alswigi poole wälja oli sõitnud, oli sunnitud waenlase tabawa suurtükitule tõttu tagasi tõmbuma. Waenlasel oli 3 kolmetollilist suurtükki. Rongidel ei olnud wõimalik nende tuld maha suruda, sest rongidel olid ainult 47 ja 57 mm. kahurid.

Scoudid ühes Tartu kaitsepataljoni 2. kompaniiga wõitlewad lõuna pool jaama metsas. Waenlane tungib pääle kahurtule toetusel ja temal läheb korda metsa sisse tungida. Waenlane toob kaks suurtükki jaamale 1 km. ligidusse ja pommitab nendest jaamas seiswaid ronge. Et rongide hukkumist ära hoida, annab kapten Peters käsu ronge tagasi tõmmata, päalegi on rongid peaaegu ümber piiratud, sest põhja pool jaama on Korwenhofi mõisa waenlase käes ja lõuna poolt jaamale pääletungiw waenlane on dessandi wastupanu murdnud, kes kuus tundi suurematele jõududele wastu pannud. Enne taandumist sädaakse weel teada, et Tartu kaitsepataljon on lahkunud ka Uue-Laitseni mõisast, mis 6 km. Korwenhofist põhja pool. (Järgneb).

Suurtükiwäe asjandus prantsuse suurtükiwäe rügementides.

Enne suurt sõda oli prantsuse rügementides tarwitusel 1910 a. laskemäärustik. Selles määrustikus antud reeglid olid wäga lihtsad ja määrustik oli kõigile ohwitseridele hästi tuntud.

Patareülemate ettevalmistamine sündis nõndanimetatud „Laskekursustel“. Ainult need kursused võimaldasid suurtükiwäe ohwitseridele saada hääd tehnilist ettevalmistust patarei laskmise juhutamiseks. Wäeosades olid ohwitseride õppused kaunis primitiivsed ja laskeharjutus tehti rohkem sõdurite väljaõpetamiseks kui ohwitseride spetsiaalõppeks. Õnneks olid prantsuse suurtükiwäe ohwitserid, nõnda ütelda, koolipingil hääd ettevalmistuse saanud, nii et see puudulik asja korraldamine rügementides mitte nõnda silma ei paistnud.

See, mis võimalik oli enne sõda, ei wõi praegu mitte nii olla, sest laskemetoodid on hoopis teised ja palju keerulisemad kui tol ajal, ja päälegi ei ole üldine waade nõnda hääd, kui enne sõda.

Tähendab, on tarwis ohwitseride ettevalmistamise pääle kõige suuremat rõhku panna. Laskekursused on awatud, kuid nemad kestawad ainult mõni kuu aastas ja päälegi wõiwad nemad wastu wõtta ainult wäikese arwu ohwitserid.

Rügementides peab seda asja korraldama ja tema juhtimine peab rügemendi ülema pühaks kohuseks olema.

Prantsusmaal on see täielikult ellu wiidud. Kuidas on sääl õppused korraldatud? On selge, et laskeasjanduse tundmine suurtükiwäes modern metoodide järele nõuab igalt ohwitserilt isiklikult suurt tööd. Kas saab seda kätte loengute abil?

Loengutel on üks hääd külg: nemad sunnivad tööle seda isikut, kes loengut peab pidama. Kõik teised küljed on aga kaunis nõrgad. Peab tähendama, et loengud on moes ka meil. Seda wõib seletada sellega, et loengute süsteem annab väliselt hääd aja ära kasutamise mulje. Rügementidel on kerge selle kohta arwandeid valmistada. Rügemendi ülemal on wäga kerge loengute nimekirja kokku seada, ohwitserid ära määrata ja siis arwata, et kõik töö on tehtud. Ei! Tööd peawad olema teist laadi. Prantsuse suurtükiwäes on kõik ohwitseride tööd praktilise ilmega. Neist peawad kõik ohwitserid tegelikult osa wõtma. Kui waadelda uut laskemäärustikku, wõime säält palju materjaali nende praktiliste harjutuste jaoks leida.

Kõige esiteks peab end harjutama laskeandmete wäljarehendamises. Peab rutuliselt

oskama matemaatiliste metoodide järele wälja rehkendada kaugused, igasugused nurgad, orientiirsuunad j. n. e. Selleks on tarwis põhjalikult tunda logaritmide tabelleid ja lasketabelleid. Peab oskama rutuliselt kokku seada laskelehed, mille wormid on teada. Niisugused harjutused tehakse igapäew. Kõik peawad oskama mitte ainult andmeid wälja rehkendada, waid nad peawad seda tegema kiirelt ja wigadeta. Selleks on suurt treenerimist tarwis. Meie oleme sel alal veel kaugele maha jäänud.

Iga ohwitser peab täielikult tundma oma lasketabelit, tema peab peensusteni tundma selles tabelis iga lehekülge; peab teadma, kuidas iga andmet tarwitada; peab huwiga püüdma enesele selgitada kõik võimalused, mis need andmed wõiwad anda.

Pääle harilikude tabelite on prantslastel veel igasugused graafilised ja mehaanilised lasketabelid olemas. Ka nende tundmaõppimisega ja tarwitamisega on ohwitserid iga päew kibedasti ametis.

Laskeandmed rehkendatakse wälja kõigi nende tabelite järele ja wõrreldakse üksteisega. Seega kontroleeritakse ise ennast ja kontroleeritakse ka metoode. Palju õppusi „laskmiste organiseerimise“ alal tehakse igasuguste kaartide pääl. Need on tööd, mida ohwitserid õppesalis teewad.

Iga päew on ohwitseridel õppus ka wäljas suurtükkide juures. Siin õpitakse materjaalset osa kuni peensusteni, korraldatakse sihtimisabinõude järelewaatust ja kontroleerimist. Kõik see peab sündima sama ruttu kui rehkendamine, sest ei tohi ialgi unustada, et aeg on sõjas esimese järgu tähtsusega tegur.

Suurtükiwäe topograafiliste tööde pääle panakse suurt rõhku. Kõik topograafilised mõõtmise metoodid peawad kõigile täiesti selged olema. Pääle selle peab veel igaüks oskama oma instrumenti kontroleerida, iseäranis gonio-meeter-bussoli ja teodoliiti.

Topograafiliste harjutuste tegemiseks sõidetakse harilikult linna kõrwale wälja, et töötada wäljatingimustes. Ühtlasi harjutatakse siin panoramaamide, nägemiswälgjade joonestamises ja kaartide täpses orienteerimises.

Kui kõik need harjutused üksikult kõigi poolt läbi on tehtud, antakse rügemendi ülemate poolt juba täielikumad tehnilis-taktilised ülesanded, mis maastikul kõigis detailides lahendatakse. Siia kuuluvad igasugused teemad positsioonide, waat-

luse, side ja laskemoonaweo organiseerimise kohta j. n. e. Materjaali on, nii ütelda, lõpmata palju.

Päale selle korraldatakse saalis fiktiivsed laskeharjutused perspektiivplanshettidel. Et seda asja organiseerida ja ohwitseridele huwitavaks teha — tarwitawad rügemendi ülemad kõike oma jõudu ja asjatundmist.

Need oleksid õppused, mis enne laskeharjutustele väljasõitmist korraldatakse.

Rügement, kes niisuguse plaani järele täie jõuga sügise- ja talwekuudel tööd teinud, ilnub täiesti ettevalmistatult poligoonile.

Praktilised laskeharjutused peawad kindlustama sõdurite oskust suurtükkide juures töötada ja lõpulikku koostöötamist ohwitseride, sõdurite, igasuguste side- ja waatlusorganisatsioonide wahel selgitama ja kindlustama.

Siin peab rügemendi ülem jällegi esimesel kohal olema. Kõrgem ülemus teeb tegemist ainult rügemendi ülematega, ja wiimased wastutawad ülemuse ees täielikult oma ohwitseride tegewuse eest. Siit on selge, et rügemendi ülem peab asja kõige wäiksemate peensusteni tundma.

Palju aega kulutatakse õiste laskmiste organiseerimisele. See asi nõuab jällegi suurt oskust

ja energiat. Metood on tuntud nime all: tir à l'aide du reticule tangent.

Päale selle on veel üks huwitaw asi, mis silma paistab. Iga laskja korjab pärast laskmise lõppu kõik materjaali kokku, nagu oma komandod, waatlused, kontrollwaatlused, arwamised, mis ülemuse poolt awaldatud, ja seab selle materjaali põhjal kirjalikult oma laskmise kriitika kokku. Siin tähendab ta ära, missugune ülesanne temal oli, mispärast ta selle ehk teise otsuse tegi, komandod, mis otsuse täitmiseks antud, kui palju aega iga asja päale läks j. n. e., lõppude lõpuks teeb kokkuwõtte oma laskmise kohta. Niisugune autokriitika annab wäga häid tagajärgi, sest paneb ohwitseri tõsiselt kirjalikule tööle. Need tööd käiwad järgimööda ülemuste juurest läbi, kellest igaüks on kohustatud asja põhjalikult läbi waatama ja iga küsimuse kohta oma arwamist awaldama. Nõndawiisi täiendatult antakse see töö oma autorile tagasi.

Nagu juba tähendasin, loewad rügemendi ülemad selle asja korraldamist oma esimeseks ülesandeks. Abiks on nende poolt wõetud veel üks ohwitser, kes end selles asjas spetsialiseerib ja oma seltsimeestele palju kaasa aidata võib.

Ses suunas peab ka meil talwel ohwitseride õppusi korraldatama.

H. Brede.

Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta.

(Järg).

Sõjawäelase pääle ei tohi kui rahwast eraldatud isiku pääle waadata. See waade oli ehk õigustatud siis, kui sõjawägi ainult sõjawäega sõdis ja rahwas päältwaataja osa etendas. Praeguse aja sõjawägi on sõna täieas mõttes rahwas ja sellepärast peab ennast tundma wiimase lahutamata osana. Siit tekibki nüüdse aja sõjawäelase väljaõpetamise raskus, keerulikkus, et küpset, hästi arenenud wõitlejat luua, kes oleks kohane iseseiswaks tegutsemiseks. Puhtsõjalistele õppeainetele seltsib siin terve rida teisi.

Terwet sõduri, eriti jalgwäelase, õpetamise ja kaswatamise sisu wõiks kolme päägruppi jagada:

- 1) kõlbline kaswatus,
- 2) keheline arendamine ja
- 3) sõjaline väljaõpetamine.

Kõige raskem, kuid ühtlasi ka esimese järgu tähtsusega on nendest esimene, eriti veel demokraatlikes riikides. Demokraatlikus riigis on üks

sikute isikute wõim wäikene, kõigi üle walitseb kogu rahwa tahtmine, mis jälle koosneb üksikute inimeste tahtmisest. Mida wäärtuslikum iga üksik kodanik, seda tugewam ja jõurikkam on kogu rahwas. Iga üksiku kodaniku kaswatamine algab juba kodus ja kestab edasi koolis. Nii kodune kui ka kooli kaswatus on nii mitmekesine, nii mitmehuwiline. Demokraatlikele põhimõtetele wastawalt kaswatatute kõrwal wõrsub ka hulk neid, keda on juhitud hoopis wastupidises sihis, kelle lipud punase, walge- ehk koguni mustawärwilised. Ei ole wähe ka neid, kes lihtsalt elukogematuse pärast nooruse tungi ja rahunuse ajajärgul äärmustesse tormawad. Kõik see tuhandelaadiline, tuhande ilmawaateline hulk kogub kokku sõjawäkke, et läbi teha ühtlast õpetust, et saada riigi kaitsjateks.

Sõjawägi on suur ühtlustamise kool, kus antakse ainult üht õpetust, püütakse ainult ühe eesmärgi poole, mis üles seatud rahwa enese poolt.

Siin on koht, kus omad isiklikud huwid peawad taanduma suuremate, üldiste eest. Siin peab iga inimene õppima ennast andma oma isamaale, oma riigile, ja arusaamisele jõudma, et isamaa huwid on kõrgemad ja kaunimad kui isiklikud. Ainult niiwiisi mõtlejast inimesest saab välja koolitada tublit ja väärtuslikku üksikwõitlejat. Kui warem ka nõrgad üksikud wõitlejad kogu massis tugewad olid, siis oli selleks ainult tugewawaimulist juhti tarwis. Missugune sisemine wäärtus peab aga nüüd igal üksikul wõitlejal olema, et täita oma ülesannet raskemas lahingu olukorras iseseiswalt, ilma lähema abita, ilma ligema juhatuseta! Kui kindel peab tema olema, et mitte tagasi pörgata ega usku ja meelekindlust kaotada.

Sellepärast tuleb esimeses järjekorras sõdurites kõlblist külge arendada. See on alusmüür, millele edaspidine ehitus rajatakse.

Selle läbiwiimiseks ei saa kindlaid reegleid üles seada. Üks tarwitab üht, teine teist wiisi. Pääasi, et eesmärgile jõutaks. Kõik oleneb õpetaja kui ka õpilase isikust. Peaaegu igat õpilast tuleb ise wiisi kaswatada. Sõjawäkke astujate rida on kirju. Siin on juhtumiserikka minewikuga linnapoiss, tema kõrwal on tõsine maa-poiss, kes oma isamaad armastab, kuid kelle isamaamõiste isataluga piirdub. Kõiki neid tuleb ühisele tasapinnale tõsta, kõrgusele, et nad wäärilised oleksid oma ülesannet täitma.

Esimeses järjekorras tuleb neid tublideks isamaalasteks kaswatada. Rahwusetunne ja rahwuslik uhkus on õpilase üldise kõlblise külje kaswatamises wäga tähtsad. Hääks abinõuks selle läbiwiimise juures on Eesti ajalugu, isäranis just esimene wabaduse periood enne sakslaste tulekut.

Kuid olen tähele pannud, et suurem osa on liig praktilised selleks, et ainult isamaalsuse ja rahwuse tunde õhutamise läbi haädeks isamaalasteks ja riigi kodanikkudeks saada. See on nende silmis enam-wähem asja wälispidine, pidulik külg. Teine külg, mis hoopis tähtsam, on õigluse mõiste rajatud. Meie sõdur ei taha seda teha, ehk teeb seda wastumeelselt, mis õige ei näi olewat tema arusaamise järele. Temale peab selge olema, et meie riiklik kord õige on; temale peab selge olema, kuidas riiki walitsetakse ja kuidas tema ise sellest walitsemisest kaudsel teel osa wõtab. Pääle selle on temal tingimata tarwis teada nende riikide walitsemise wiisid, kes wõiwad tulewikus meie wastasteks saada ja selle järeldused, kui meie riik nendele alla heidetud saaks. Seletuste abil tuleb mees

nii kaugele wiia, et juba tema ise järelduse teeb, miks Eesti riigi kaitsemine tarwilik, miks meie ei wõi lasta demokraatia põhimõtteid wägiwalla alla tallata. On see temale tõeasjaks saanud, siis wõib kindel olla, et tema ka oma õiguse eest välja astub ja kõige raskema läbi kannatab, sest eestlase iseloomu tähtsamaks jooneks on jonnakus, ja see ei luba teda taganeda sellest, mis tema arwamise järele õige on.

Pääasjana tuleb selle juures silmas pidada, et ei tohi midagi pääle sundida ehk jutlustada, waid õpilast lasta ise soowitawa waatepunktini välja jõuda, ainult tema mõttekäiku õieti suunides. Üldse ei ole soowitaw niisuguste läbi-rääkimiste ja harutamiste pääle eri tundisid määrata. Palju kasutoowamad on need harutused waheaegadel ehk wabadel tundidel. Mingil tingimusel ei tohi nad ametlikkude tundide iseloomu kanda; nad olgu kui wested wanemate ja nooremate wahel. Selleks peaks õpetajatel aega ja tahtmist jätkuma.

Et eesti sõdurite juures just õigluse mõiste arendamine wäga tähtis, näitab järgmine lugu. Kui 1918 aastal wabadussõja algul üleöö kokkukogutud sõjawäelastest juba wastasele wastu astudes suurem osa maha jäi ehk laiali jooksis, andsid kohalejäänud küsimuse pääle: „miks teie weel siia jäite?“ peaaegu ühemeelse wastuse: „Mis on punastel meiega asja! Ei lähe meie nende asju ajama, ärgu tulgu nemad ka meie omi õiendama. On meil oma riik, olgu siis ainult meil nõnda toimetada, kuidas meil õige on“.

Pääle rahwuse, riikluse ja õigluse mõiste on weel terwe rida asju, mida sõdurite kõlblise kaswatamise juures tuleks läbi minna, et kindlustada alust, millele rajada sõjalist wäljaõpetamist. Seekord jäägu nad, kui enam-wähem lähema tähtsusega, puutumata.

Sundusliku alghariduse mittetäielise läbiwiimise tõttu ühelt poolt, ja teiselt poolt, et sisuliselt see algõpetus tarwilisele kõrgusele wiidud ei ole ning kolmandaks weel mõnedel teistel põhjustel, missuguseid ma siin häämeelega üles lugeda ei taha, ei ole see inimese materjaal, mis meil praegusel ajal sõjawäe teenistusse astub, puhtsõjaliste õppeainete wastuwõtmiseks mitte weel küps. Ei ole küllaliselt välja arendatud kõlbline külg, samuti on puudulik ka füüsiline arendus. Oma tähtsuse poolest tuleb kõlbust kaswatust esimeses järjekorras alata ja käsikäes sellega ka kehalist arendust, enne kui täielise, ainult puhtsõjalise wäljaõpetamise pääle üle minna.

Noor wõis küll enne teenistusse astumist hää põllumees, tugewalihakseline sepp ehk puusepp olla, kuid see ei tähenda weel, et tema kehaliselt hästi arenenud on, nii et ilma sellekohase arenduseta kõike seda läbi teha suudaks, mis nüüdse aja lahing jalgwäelasele nõuab. Lihaksete wõimsus üksi ei aita teda kuigi kaugale. Tarwis neid lihakseid ka lahingus ettetulewatele tegewustele harjutada ja wastupidawateks karastada. Oma õpilastes kehalist jõudu arendada, et nad suudaksid kõike seda läbi teha ja kaasa kanda, mis üksikwõitluseks tarwis, ning see jõud nii wastupidawaks teha, et seda jätkuks kogu lahingu kesteks, need oleks kaks päänõudmist, mida jalgwäelaste kehalise arenduse juures tarwis silmas pidada. Nendest nõudmistest välja minnes wõime kergesti harjutuste iseloomu ära määrata.

Praeguse aja lahing nõuab jalgwäelasele äärmist liikuwust. Sellepärast oleks ainult koha peäl

läbiwiidawate harjutustega piirdumine otse ülekohtune asi. Igasugune käte, jalgade ja keha ringutamise, pööramine ja wibutamise on täiesti otstarbekohatu. Lahing on liikumine, sellepärast õpetatagu ka liikumist. Peatumine on järgmise edasiliikumise silmapilgu waritsemise; muus mõttes peatumine wõib kaotuse põhjuseks saada.

Seepärast juhitagu igasugustel kehalise arenduse tundidel suur tähelepanu liikumiste peäle, olgu see kõnd, jooks, warjumine, roomamine, hüppamine, weest läbimine, ujumine, ronimine j. n. e. Kõik need liikumised tulewad läbi wiia algul koormamiseta, pärastpoole koorma juurdelisamisega kuni täie lahingu rakmeteni. Teenistuse lõpuks peaks iga sõdur juba niikaugele arenenud olema, et tema suudaks neid tegewusi läbi wiia teist inimest kandes.

(Järgneb).

Mõndasugust.

Tshehoslowakia. Sõjaminister rõhutas ühes omas kõnes, et Tshehoslowakiale läheb waja tugewat esimese järgu sõjawäge, kes täis eneseohwerdamise waimu, ning tal on waja prantsuse sõjalised doktriinid, mis endale sõjas kinnitust on leidnud, omaks wõtta. Prantsuse kindral Mittelhauser wastas, et maa tulewik oleneb õhuühenduse rippumattusest, kuna Tshehoslowakia müidu Prantsusmaast ja Inglismaast lahutatud on.

(Militär-Wochenblatt).

Saksamaa. Marine-Rundschau toob Königsberger Allgemeiner Zeitung'i järele ülewaate juhtumistest, kus endised saksa sõjalaewad kaubalaewadeks ümber on ehitatud. Nii on ranna soomusristleja „Odin“ Rüstingen'is mootorkaubalaewaks ümber ehitatud, kuna katel, masinad, relwastus ja soomus on kõrwaldatud, talle kaks endist weeluste paatide mootorit sisse seatud ning luugid ja laadimismastid juurde ehitatud. Samuti on ka ranna soomuslaewad „Agri“ ja „Frithjof“ ümber ehitatud. Kiirus on neil 9 sõlme tunnis ning nad on tarwitamiseks täiesti kõlbulikud.

Läti sõjawägi Nõukogude Wene ajakirja walgustusel. Nõukogude Wene sõjaasjanduse ajakirjas „Snabshenie krasnoi armii“ 1. juunil s. a. on kirjutus Läti sõjawäe kohta ilmunud, kust järgmised teated wõetud:

Praegu on Lätis üldse 34.000 meest sõjariistus. Sarnase wäikese reguläärwägede arwu juures pöörab Latwia suurt tähelepanu warjatud sõjariistus jõudude organiseerimise peäle. Juba 1919 aasta kewadel loodi niinimetatud kodanline kaitse. Omal ajal oli ta sunduslik, kuid reorganiseeriti hiljem wabatahtlikkudel alustel. Ta moodustab grupid 20—50 meest walla kohta. Käesolewal ajal on kodanline kaitse politseiwõimudele abiks sisemise korra alalhoidmises. 1921 aastal tekkis sõjawäeliste ringkondade algatusel riigikaitse selts.

Tal on eesmärgiks anretuste kogumise ja piduõhtute teel raha sõjaasjanduse otstarweteks koguda, eriti aga tehnilist wõitluswahendite, nagu aeroplaanide, soomuswankrite muretsemiseks.

Edasi on andmed sõjawäe administratsiooni, warustuse, suurtükiasjanduse hoostega warustamise ja rahalise seisukorra kohta.

Üldises järelduses on puudusena näidatud wäeosades warustawate aparaatide puudumist. Rahuajal rahuldatakse wäeosade tarwidused pääwalitsuste kaudu. Terwe diwiisi walitsemine koosneb diwlisi staabist operatiivse ja administratiivsete osakondadega. Muid asutusi diwiisis ei ole. Rügementides on majanduse komand, mis koosneb 8 wankrist, 12 woori- ja 2-st ratsahobusest, millede teenimiseks 41 sõdurit. Seega seisaks sõjakorral suur töö ees, et rügementide staape laiendada, uusi transportwahendeid moodustada ning välja warustusaparaate luua. Kr.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Ilmus trükist „Sõduri“ kirjastusel

D. Lebedew:

Gaasiasjandus sõjas.

Hind 50 marka.

Saada „Sõduri“ toimetusest, W. Batarei 10.

Sõjawäe trükikoda, Tallinn, Rütli t. 13.